

Dr hab. Grzegorz Grzybek, prof. UR
Uniwersytet Rzeszowski

Recenzja rozprawy doktorskiej:

Magdalena Gadamska-Krycz, Opiekuńczo-wychowawcza rola starszego rodzeństwa w kształtowaniu systemu wartości młodszego brata i siostry,

Dyscyplina: nauki socjologiczne

Aktualność i ważność problemu

W recenzowanej pracy autorka podejmuje się analizy roli opiekuńczej i wychowawczej starszego rodzeństwa w kształtowaniu systemu wartości młodszego brata i siostry. Ujęcie tematu i zarysowanie problematyki wskazuje na ich aktualność. Przemiany społeczne, w tym dotyczące rodziny stwarzają sytuacje, w których starsze rodzeństwo niejako zmuszone egzystencją podejmuje wyzwanie, które wydaje się przekraczać ich możliwości. Kształtowanie systemu wartości, biorąc pod uwagę zmienność i płynność struktur społecznych, w tym wykluczających się w przestrzeni społecznej systemów normatywnych – stanowi współczesne wyzwanie. Właśnie płynność struktur społecznych, zwłaszcza w odniesieniu do rodziny, stanowi ważny element w kontekście zastępczej roli wychowawczej i opiekuńczej starszego rodzeństwa.

Struktura pracy

Recenzowana praca oprócz wstępu i zakończenia obejmuje siedem rozdziałów, a także punkt wskazujący na wnioski dla praktyki wychowawczej.

Pierwszy rozdział opisuje system opieki i wychowania w rodzinie, a drugi aksjologiczne aspekty wychowania. Trzeci rozdział poświęcony jest znaczeniu rodzeństwa w życiu człowieka. Rozdział czwarty ukazuje założenia metodologiczne pracy. Kolejne rozdziały dotyczą analizy zebranego materiału empirycznego: relacji najmłodszego dziecka z rodzeństwem (miejsce najmłodszego dziecka w rodzinie, postrzeganie starszego rodzeństwa, relacje między rodzeństwem); opiekuńczej i wychowawczej roli starszego rodzeństwa (czynniki warunkujące udział starszego rodzeństwa w wychowaniu i opiece oraz ich rolę); znaczenia starszego rodzeństwa w formowaniu systemu wartości (w tym zagadnienie preferowanych wartości).

Uwagi merytoryczne

Język pracy jest odpowiedni dla rygorów refleksji naukowej. Struktura pracy dobrze oddaje przyjęty temat pracy i co ważne dla puenty naukowej jest opatrzona wnioskami dla praktyki wychowawczej. Bibliografia została dobrze dobrana i świadczy o znajomości analizowanego problemu.

Założenia metodologiczne: w pracy zastosowano metodę teorii ugruntowanej, gdzie w analizie materiałów zastanych wykorzystano wywiad pogłębiony i obserwację. Problem główny został sformułowany w sposób następujący: „Jak jest realizowana opiekuńczo-wychowawcza rola starszego rodzeństwa i jakie ma znaczenie dla kształtowania systemu wartości młodszego brata i siostry?”. Badania prowadzono od czerwca 2020 do listopada 2021 roku.

Z uwagi na podjętą problematykę należy zwrócić uwagę na analizę sytuacji opiekuńczej (gotowość podmiotu do podjęcia się opieki innej osoby) i wychowawczej (odpowiedzialności podmiotu za rozwój osobowości etycznej drugiego człowieka; Grzybek G., Etyka rozwoju a pedagogika opiekuńcza,

Rzeszów 2013), ponieważ w literaturze przedmiotu występują liczne błędy dotyczące relacji nie tylko między opieką a wychowaniem, ale także między wartościami i normami. Pojawia się także brak rozróżnienia potrzeb od pragnień, czy pożądań (chceń). W kontekście budowania systemu wartości nie można zapominać o istocie różnicy między normą, będącą pochodzenia społecznego, zmienną w czasie, a wartością, która z uwagi na swoją cenność pociąga i ma charakter antropologiczny, to jest odpowiada osobie ze względu na swoje walory doskonalące. Wydaje się, że we „Wnioskach dla praktyki wychowawczej” warto w punkcie trzecim ten element uwypuklić. Taki zabieg jest ważny choćby z uwagi na to, że w siódmym rozdziale, gdzie analizowane były preferowane przez rozmówców wartości, nie jest jasne rozróżnienie rodzajów wartości, norm czy cnót przez uczestników badania.

Wniosek

Przedłożona do recenzji rozprawa doktorska spełnia wymogi refleksji twórczej, samodzielnej i potwierdzającej własny wkład w podejmowaną problematykę. Świadczy także o znajomości dyscypliny naukowej. Rekomenduję przedstawioną rozprawę do ubiegania się o stopień doktora w dyscyplinie nauki socjologiczne.

Uniwersytet Rzeszowski
Kolegium Nauk Społecznych
Instytut Pedagogiki
Kierownik Zakładu Teorii Wychowania i Oplek
Grzegorz Grzybek
dr hab. Grzegorz Grzybek, prof. UR

22. LIP. 2022